

๖. จุลพน

ความสมเด็จกรมพระปรมาภิไธย โนโรธ

เอวี เจตปุตโต พุราหมณ์ โภเชตวา ปาถะยัสสุตถาย
ตสฺส มชฺฐโน ตุมพณฺเจว ปกุกมิกสตุถินฺจ ทตฺวา มคฺเค จเปตฺวา
ทกฺขินฺหตฺถํ อุกฺขิปิตฺวา มหาสตุตสฺส วสโนกาสิ อจฺจิกฺขณฺโต
อาห.

เดิม (๑) **เอวี เจตปุตโต** อันว่านพเนจรเจตบุตร มฤคบุตรพราน-
ไพร ใจนี้กวัดแก่งกักขะกล้าแข็งกำแหงหัว ชดห่างนอนในพนัสราวอรัญญิก-
ประเทศ อันบรมวิญญาเจตราชดาร์สสั่ง ตั้งไว้ให้ตรวจตระเวนระวางด่านประตูดง
แดนไพร **สุตฺวา** เมื่อได้สดับมธุชาเฒ่าชราชุกทลิตชาติ ไม่รู้กลที่ตะแกแสน
ฉลาดด้วยเล่ห์หลิ้นหลักแหลมในเชิงลวง บอกว่าเป็นพระทูตหลวงอันเลื้อชา นำ
ซึ่งศุภลักษณ์สารสาสน์ แห่งพระผู้ผ่านพิภพสี่พี่ ให้ออกมาเชื้อเชิญพระยาชีศรี
บรมบพิตรพงศ์ทิพากร เข้าไปสู่พระนครกรุงไกร เจตบุตรก็สิ้นสงสัยไม่เคลือบ-
แคลง สำคัญคะเนแจ้งว่าจริงดังวาจา **พุราหมณ์ โภเชตวา** จึงยังพราหมณ์
ให้ภักตักจกนมกรุมังสังอย่าง ต่างกระยาโภชนพอกำละาะแวง **ปาถะยั** ที่ยังเหลือ
เนื้ออย่างแห้งก็ท้อหัวให้เป็นพวง ทั้งน้ำฝังกัดกตวงใส่เต้าเต็มบริบูรณ์ จัดให้ทสี
ไปเป็นต้นทุนตามมรรคา **ทกฺขินฺหตฺถํ อุกฺขิปิตฺวา** จึงพาพราหมณ์ไปสถิต
ที่สถลตันอรัญญิตี แล้วก็ยกทักษินหัดชันชัมมรรคาพนาเวศ เบื้องจะแนะนำ
นิเทศทุม่าไม้และไพรเขา อันเป็นที่สำนักเนาหน่อนุเบศร์เวสสันดรราช ก็กล่าว
เป็นบาทพระคาถา

เอส เสโล มหาพुरुหุเม	ปพุโพโต คนุชมาทโน
ยตุถ เวสฺสูนฺตโร ราชา	สท ปุตุเตหิ สมุมติ.
ธาเรนุโต พุราหุมนวณฺณํ	อาสทณฺจ มสณฺชภู
จมุมวาสี ฉมา เสติ	ชาติเวทํ นมสฺสตี.
เอเต นีลา ปทิสฺสูนฺติ	นานาผลชรา ทูมา
อุคฺคตา อพุกฺกุฉาว	นีลา อณฺชนปพุพตา.
ชวสฺสกณฺณา ขทึรา	สาตา ผนฺทนมมาลฺวา
สมฺปเวเชนฺติ วาเตน	สกี ปิตาว มาณวา.
อุปริทุมปริยาเยสุ	สงฺคีตีโยว สุขฺยเร
นชฺชุหา โกกีตา สงฺฆา	สมฺปตฺนตี ทูมา ทุม.
อวฺหยณฺเตว คจฺจนฺตํ	สาขาปตฺตสมีริตา
รมยณฺเตว อากนฺตุ	โมทยณฺติ นีวาสนํ,
ยตุถ เวสฺสูนฺตโร ราชา	สท ปุตุเตหิ สมุมติ.
ธาเรนุโต พุราหุมนวณฺณํ	อาสทณฺจ มสณฺชภู
จมุมวาสี ฉมา เสติ	ชาติเวทํ นมสฺสตีตี.

ชั้น (๒) มหาพुरुหุเม ตูกรมทาวพราหมณ์เพฤฒาเฒ่าผู้ถือสาส์น เอส
 เมาะ เอโส ปพุโพโต อันว่าเขาพระหิมพานต์ ภูมิพนัสบรรพตพิสัยสูงเสมอ
 เมฆ เสโล เมาะ เสลมโย เขียรย้อมศิลาละลายแลอดิเรกร่วมรุ่ง รวากับ
 ราชรัตน์มณีนพเก้าแกมเกิดกับก้อนผา บ้างก็เรือเรือเพลิงบุษไมรวา จรัสจรรู
 รุ่งเป็นสีรุ้ง ฟุ้งพันเพ็ญอัมพรพินนภาภาค บ้างก็เด่นแดงเป็นแสงดาวดุจดวง
 ประพาพเพชรประกัสสร ที่สีนเสดกีสอดซ้อนสลบซบกันสำนเสน มรกตพุกาม
 แกมกับโกเมนมุกดาหาร เห็นพิจิตรตั้งเจียรไนอุไรเรียม ไพอุฑรย์ทับทิมประเทือง

เทียบบ่ทมราชรัตน์นิลแนม แกมพลอยผลึกเลื่อมเมื่องแสง ที่เขียวชวบกี้คาบแข่ง
 ซจิตขจาย บ้างเป็นสื่ออุษณะช่อวิเชียรฉายโชติช่วงชัชวาลาวา ประดุจดาว
 ประกายพริกพรายพร้อยประพราวพรำบ เมื่อต้องแสงสุริยะก็ระยับวับวาบเป็นวุ้ง
 แววมวาวสว่างตา ที่ผุดผืนเป็นแผ่นผาภูตะเพิงพอก บางแห่งเห็นนี้ก็เงื่อมงอก
 เป็นเง่าง้างุ้มชะงอกชะงันหงาย ลางเหล่าก็ทลายลิ้นสะบันงินเห็นกระเด็น-
 เคาะ เหมือนบุคคลมาเช่นเคาะเราะร่อร้อนให้ทรอ้อย เป็นรอยร้าวรานระคาย
 ควระพิศวง ที่แว้งวุ้งชะวากวงเวียนไศลไตรตรวยห้วยหุบคุหาแหว เห็นเป็น
 ปล่องเปลวโปร่งปลอดตลอดแลละลิบละลानตา ที่ภาคพื้นเป็นน้ำผาพุพุ่งพุ่งขจาย
 เป็นสายโปรย คุจไซสุทร่ายโรยร่วงเป็นเรณูน้ำสรงสนาน ที่หินห้อยย้อยยาน
 เป็นน้ำหยดหยาดหยด ยะเยือกเย็นอย่างอมฤตยวารี ในท้องถ้ำนั้นเป็นแท่นที่
 รัโฐฐานกาดูจนะแก้วแก้ว ประกอบกันเป็นหลั่นล้วนมโนศิลาลาด ย่อมเป็นที่
 อาศัยไกรสรสิงหราชเริงแรง แสนสนุกทุกหนแห่งห้องเหมทริวัตรคณไฟโรจน์ เป็น
 ที่ภิรมย์ปราโมทย์อมรมพิมานมฤคณานิกรปีศาจสิง ทุกมิ่งไม้บรรดามีในศิรีประ-
 เทศ พิเศษทรงทศเสาวคณร์คันระขจรขจายพุ่งจรงใจเป็นอาจิด **คนธมาทนิ**
 จึงเรียกนามชื่อศิขรินคันธมาทน์บรรพต เหตุปรากฏกอดปรด้วยไม้หอมสับประการ
 มี เชิญทชิ่งครรไลเลียขะเบียบไม้ ละเมาะมุ้งมิชมาตหมายอย่าเหม่อเมิน
 โดยทศอุตรเดินข้างเฉียงเหนือสำเหนียกไป หน้าโน้นก็หมู่ไม้มีอยู่มากมาย-
 หลายพรรณ เพียงประหนึ่งว่าพุ่มพนมฉัตร **นิลา** แลเขียวช่อม้อัดออกอรชร ช่อ
 ผกาเกสรเกิดทุกกิ่งก้าน **อุคคตา** ยอดทะยานเยียมโพยมอย่างพยับเมฆมหิมา
อณฺชนปพฤคา ตะละหนึ่งว่าเนินพนมนิล อัญชนะศิขรินรายเรียงระดับคง
 คุสล้าง **ธวสุสกณฺณา** หน้าโน้นก็พฤษ์หูกวางยางขุมพะยอมใหญ่ สรรพ-
 ชักชากโคกไทรมะขางสาตสีเสียดสนสะพรั่ง พรรณเรุกชะเต็งรังร่มเรียงเคียงหัน

มหาดเห็นโรสุราน **สมปเวธเนติ** ครันตองพายูราเพยพานร่าพายพัต พรพน-
 พฤกษ์ก็พร้อมกันไกวกวัดสะบัดโบก ตันล่ายอดก็โยงโยกอยู่โยนโยน เอนอ่อน
 ทะท่าวทบ **สกี บี้ดาว มาณวา** เสมือนหนึ่งว่ามาณพหนุ่มน้อยที่หน้านวล
 ไม่เคยควرت้มสุราแซมครวเวียวก็เสียวชานสิ้นสมปฤติ จะคำวทรงซึ่งอินทรีก็
 บ่มีได้ด้วยกำลังเมา **อุปริทุมปรียาเยสุ** บนยอดไม้โน้นเล่าก็ละเวงไปด้วย
 เสียงสกุณคณานิกร เพี้ยกพร้อมอยู่บนคอนกิ่งพฤษพาน่าฟังฟัง **สงคีติโยว**
สุยเย ระวีเรื่อยราวกับเพลงขับอัสสรสร้างศสุราทิพยเทวโลก **นขุขุหา** ล้วน
 คณานิกรโพโรโดกดูเหววร้องสนั่นก้องอยู่ไม้โน้น แล้วก็โจนมาจับซึ่งไม้นี้ ร้อง
 ท้อกันซิกซัจจะจ้อแจ สุรสำเนียงนั้นแข่งแซ่ประสานศัพท์ รับกับกิ่งรุกข์เมื่อมารุต
 ร่าเพย **รมยนุเคว** ดูกรทรีเอ๋ย สุนทรภีรมย์ไพเราะเหมือนจะเรียกสัจจบุรุษ
 ให้หยุดร่มสำราญเวียง เมื่อท่านถึงจึงประทับให้บันเทิงบรรเทาร้อนนอนเสียดัด
 หนึ่งจึงค่อยไป ก็จะไปพบพระหน่อไทรธรรมธิเบศร์เวสสันดรราช กับด้วยพระ-
 นุชนาฏมเหสี สองครุณโปกคดวงกษัตริย์ หังสี่พระองค์ทรงโสมนัสในอมรินทร์
 สุราศรม อุดมไปด้วยเพพิธิบวชบรรพชากร **จุมมวาสิ** ทรงพยัคฆจัมมาภรณ์
 ผูกชฎาเกศกระหมวดมุ่นเป็นมณฑล ถือขอเทียวเกี่ยวผลผลลาพฤษ ประพฤติ
 พรตพรหมจรรยา **จมา เสดิ** ประทมเหนือใบไม้ปฐพีภูมิสถาน **ชาติเวท**
 ตั้งพิธีการกองกณฑ์กระทำนัสการไม่ขาดวัน สำคัญว่าอริยธชัชชยจีวร แห่ง
 พระบั้งเจกโพธิแต่ก่อนนั้นแล.

อมุพา กปีตุตา ปนสา	สาลา ชมพู วิภิตกา
หรีตกี อามลกา	อสสุตถา พทรานิ จ.
จารุติมพฤษุกษา เจตุถ	นิโครธา จ กปีตุตนา
มฐุมชุกา เถวนุติ	นี้เจ ปกุกา จุทุมพรา.

ปาเรวตา ภเวยยา จ	มัททิกา จ มรุตติกา
มธฺ อเนลกํ ตตฺถ	สภมาทาย ภูณฺชเร.
อณฺเฑตฺถ ปุํฝิตา อมฺพา	อณฺเฑ คิณฺฐจฺนฺติ โทวฺลิตา
อณฺเฑ อามา จ ปกฺกา จ	ภกฺวณฺณา ตทฺทญฺ.
อเถตฺถ เหนฺจฺจา ปุริโส	อมฺพปฺกฺกานิ คณฺหติ
อามานิ เจว ปกฺกานิ	วณฺณคณฺชรสฺสฺตฺตเม.
อเทว เม อจฺฉริยํ	หิงฺกาโร ปฏฺิภาติ มํ
เทวานมิว อวาโส	โสภติ นนฺทนฺุโป.
วิภทฺทิกา นาฬิเกรา	ขชฺชฺรึนํ พุรฺหาเว
มาลาว คณฺธิตา จฺนฺติ	ชชฺคฺคาเนว ทิสฺสเร,
นานาวณฺเณหิ ปุํฝเหิ	นภํ ตารา จิตามิว.
กฺุณฺธิ กฺุณฺจตฺตรา	ปาณฺธิโย จ ปุํฝิตา
ปฺุณฺนาคา คิริปฺุณฺนาคา	โกวิพารา จ ปุํฝิตา.
อุทฺทาลกา โสมนฺุภา	อครฺภลฺลิตฺยา พหุ
ปฺุตฺตชฺว จ กุํกฺุณฺธา	อสฺนา เจตฺถ ปุํฝิตา.
กฺุณฺธา สลพา นํปา	โกสมฺพลพฺุชา ชวา
สาลา จ ปุํฝิตา ตตฺถ	ปลาลชลสนฺุณีภา.
คสฺสาวิหฺเร โปกฺุขรณฺ	ภฺุมิภาเค มโนรเม
ปทฺุมฺปฺุปลสณฺุณฺนา	เทวานมิว นนฺุทเน.
อเถตฺถ ปุํฝรสมฺตฺตา	โกกิลา มณฺุชฺภาณฺิกา
อภินาเทนฺุติ ตํ วนํ	อุคฺคสมฺปฺุฝิตเเต ทฺุเม.
ภสฺสฺสนฺุติ มกรฺนฺุเทหิ	โปกฺุขเร โปกฺุขเร มธฺ

อเกตตถ วาตา วายนติ	ทกฺขินา อถ ปจฺฉิมา
ปทุมกนิชกฺขเรณฺหิ	โองิณฺโณ โหติ อสฺสโม.
ธฺตุลา สิงฺฆาฏฺฐกา เจตฺถ	สํสาทียา ปสาทียา
มจฺฉกจฺฉปพฺยาวิทฺธา	พหู เจตฺถ มุปรยานกา
มธฺ ภิเสติ สวติ	จีรสปปฺปมฺพาลิกิ.
สุรภี ตํ วนํ วาติ	นानาคณฺชสเมริตํ
สมโมทิตฺเวว คณฺเชน	ปฺปุฬสาขาหิ ตํ วนํ
ภมฺรา ปฺปุฬคณฺเชน	สมนฺตามภินาทิตา.
อเกตตถ สกฺกนา สนฺติ	นानาวณฺณา พหู ทิชา
โมทนต์ิ สห ภรียาหิ	อณฺณมณฺณํ ปกฺขิโน.
นนฺทิกกา จีวปฺตุตา จ	จีวปฺตุตา ปียา จ โน
ปียา ปฺตุตา ปียา นนฺทา	ทิชา โปกฺขรณฺเฆรฺรา.
มาลาव คณฺธิตา จนฺติ	ชชคฺคาเนว ทิสฺสเร
นानาวณฺเณหิ ปฺปุฬฺเหหิ	กฺุสเลหิ สฺคณฺธิตา,
ยตฺถ เวสฺสณฺตโร ราชา	สห ปฺตุเตหิ สมฺมตฺติ.
ชาเรณฺโต พฺรหฺมณฺณวณฺณํ	อาสทณฺจ มสฺสชฺฉํ
จมฺมวาสิ ฉมา เสติ	ชาตเวทํ นมสฺสตีติ.

ขึ้น (๓) **มหาพรหฺเม** ตูกรมหาพรหฺมณฺ์พฤตฺวาจารย์จอมพระทูต
 หลวง **อมพา กบิลฺดา** ทางที่จะครรไลก็ไม่ม่วงหม่มะชีวิตแขวนทุกชั่วช้วน
ปณฺสา หน้ำน้ันก็ขนุนเป็นชนิดแน่นอเนกผล ติดเต็มแต่โคนต้นตลอดยอด
 เยื้องยวงที่น้ำขังขอควรจะบริโภครสโอชา อุดมด้วยผลพะวาทว่าหวานวิเศษ
วิภิตกา สมอพิภทไทยเป็นทิวแถวที่เดือนทาง หังรังเรียนตะเคียนคางแค

ช้อยมะค่าเคี่ยมขึ้นสะพรั่งพร้อม พรรณมะขามป้อมบูเจ้าแจจกจันประจำป่า
จารุติมรุกษา เหล่ามะพลับพลองต้องแต่้วมะตูมตาด มะเดื่อคกเด่นแดง
 ดังแสงชาติประชุมช่อล่อผล **กทลโย** หั่งกล้วยกล้วยก็เกลื่อนกล่นดังแกลังกล่น
 สรรมาปลูกไว้ในดงคอน จันนวนนมนางไกรสรรสรพกล้วยสั้นหันตหัดดีก็มีอยู่
 มุลมอง หมูโน่นก็หอมทองประเทืองปลี หวีเครือนั้นเต็มอ้อมเอมโอซารส ท่าน
 ไปอย่างลั่วอดที่เดือนทาง **มธู อเนลก** หังผิงว่างว่างแม่ไม่แหวง เจริญรวง
 มธูรวารีเชิฐทซึ่งชิมฉั่นให้ชื่นใจ ดับนั้นไปก็ไม่ม่วงหมูอื่นอีกอยู่แออัด อยู่ริม
 รอบบริเวณวงวักวนาศรม ดูอุดมไปด้วยดอกออกผลพันพรรณขบเพาะ บ้างก็
 กำตัดเตาะดิบห้ามทรมาสุกทุกลำต้น **ภกวนณา** อัมพผลมีพรรณเป็นสองสถาน
 บ้างก็เขียวปานประหนึ่งว่าหลังป่าด ที่เหลืองเล่ห์สุพรรณชาติชมพูท **เหฎฐา**
ปรีโส ลำต้นแต่พอบุรุษหยุดยืนอยู่พื้นภาคภายใต้ ก็เอ้อมเก็บกินได้สะตกตาย
 ผลสวายหวานวิเศษทรงสุคนธรสเจริญพรรณ **หิงกาโร ปฏิภาติ ม** ตั้งจะ
 อัจจรรยประจำดงตั้งอยู่หึ่ง ๆ ในหิมเวศพนาสนที่สกลประเทศทิตาภาทภิมย์ใจ
 ตั้งนั้นทนะวโนทยานในอมรแมน แสนสะพรั่งพร้อมไปด้วยพฤกษ์พรว้าตาลติด
 เต็มแต่ล้วนผล หล่นลงเคียรตาสที่ดินตาล **บขุรูน** **พุรวาเน** ในห้อง
 พระหิมพานต์ภูมิพนัสเนินแนว อเนกไปด้วยดงแถวทมาชาติประชุมดอกคูนี่
 หลายหลาก ทะละหนึ่งว่าช่างชาญฉลาดหากพิจิตรผจงร้อยห้อยไว้ในแดนดง ดู
 อติเรกเงกฉายดังชายธงประเทืองทั่วทกราวป่า **นานาวณเณหิ ปุปะเหหิ**
 แต่ล้วนสรรพมालาสลับแสงอร่ามรุ่ง รวาก็จะพวยพุ่งแข่งคั่นมพรพั้นนภาภาศ
 อันเต้นตาสไปด้วยดวงตาราราย ยังรุกขชาติที่ชายเชิงเขาเป็นคั่นเขต กอปรด้วย
 เบญจโกฐเกดกฤษณากณิการ์แกมกับพุดดง เหล่ามะลูสีแลกาหลงกุหลาบล้วน
 ลำตวนดอกคุดุสลัง **ปาณลิโย** หังแคฝอยแลอ้อยช้างชูช่อเป็นชั้น ๆ ประกวดกัน

ทุกก้านกิ่ง โนนก็บุ้นนาคากะทิงกระถินหึ่งกระทุ่มและทองกวาว เหล่าทองหลาง
 ล้วนมะเกลือกลุ่ม ประคำไก่แดงแก้วกุ่มมะรุมรัก ราชพฤกษ์สะพรั่งดอกดูดาชดา
โกสมุลพญา ธวา ทั้งซนุณสำมะลอลอดเลียบแลมุกหลวงหู่หลวงเป็นเหล่าๆ
 สรรพประคู้ห่มุ้ตระเบาตระแบกเบนบานไสว รั้งรุกชะลำไยประยงค์แยมส่ายหยุด
 แลยมโดย แต่ล้วนหล่นลงร่วงโรยรายดอกลงมุลมอง เหมือนบุคคคลขนมากองไว้
 ตระการตา **ปลาลบลสนุภา** เพียงประหนึ่งว่าลานข้าวอันเต็มไปด้วย
 ฟางก็ปานกัน ในห้องพระหิมวันต์นั้นแล.

ขึ้น (๔) **มหาพुरुหุเม** คุกรมทาพราหมณ์รามวิสัย **ตสุสาวิหุเร**
โปกุขรณี เบื้องหน้าแต่ขึ้นไปก็สระสนานนามชื่อว่าโบษชรวดีเป็นสี่เหลี่ยม เปี่ยม
 ไปด้วยสินธุธารา ตั้งมณีนโหรจินดาตวงดูสะอาด ริมบริเวณอวาสศิवासครม
มโนรม ในภาคพื้นภูมิภิมย์เจริญใจ ตั้งทิพยโบษชรวดีในสุนันทา
ปทุมปูลลสยจนุภา ดาดาชไปด้วยบัวเบญจพิชพรรณประไพสี โกมลจงกลนี
 อเนกแน่นในกระแสนินธุ์ สัตตบุษย์กมุทห่มุลินจงชยายบาน ในคิมหาเหมันต-
 กาลกอบประด้วยดอกลีดาชดื่น กำหนดน้ำนั้นก็ดื่นแต่เพียงเข้าควรจะปราโมทย์
 ด้วยเรณูเกสรสาโรชก็โรยรายร่วงลงในใบบัว ระคนด้วยน้ำค้างที่ซังกล้วยก็กลับ
 ขึ้นเข้าเป็นก้อนปรากฏ นามชื่อว่าโบษชรมธุรสวารี

วายนุติ คุกรทธี ยังมีพายุรำพายหลายจำพวกพัดกระพือหอบ
 กอบเอาละองเกสรอุบลไปปนปรุงปรายไว้ในอาศรม ทอมระงมไปด้วยกลิ่นรื่น
 จรุงใจ **สิงฆาฏกา** อันว่าผลกระจับใหญ่ย่อมเยียดย้อยอยู่ห้องธาร ที่ชอบฝั่งนั้น
 ก็พืชข้าวสารสาสืออรวง เมล็ดขาวราวกับเพชรรัตน์หลวงจำรัสราย
มจกจจุลพยุวิหุธา สรรพเต่าปลาทั้งหลายก็ลอยโลดโตนเล่นในมุจลินท์
 สินธุธารา ทั้งเทพโกลมาภิมาตหมาย หมู่สวยงามสว่างวัง ตะโกกกาแกมกับกคคลัง

เที่ยวกินโคลแล้วเคล้าคู่ นวลจันทร์พรรณเนื้ออ่อนแอบอาศัยอยู่แองกระอุกาย
 คางเบือนก็บังกายกับโกลม หมู่กระตี่ชะโอดุกก็โอดตันตำลึงดาลดิน กระให้
 กระแหหาอาหารกินทุกหนแห่ง กระคลับคล้ายก็วายแว้งจวดเจียนตามเจเนี่ยน
 นอง แมลงภูพาพวกตะเพียนทองล่องเล่นสลอนลอย สรรพชีวิตป่าสาวย
 ก็สับสนระคนแข่งเคียงขนานเล่นเป็นคู่ ๆ **มูปยานกา** พวกพรรณเปี้ยวบู
 หมู่หอยก็คลานคล้ำเล็มโคลในวาริน หังกึ่งกึ่งมั่งกรุมภิลก็ผุดเผ่นเล่นน้ำคะนอง
 เชย

ดูกรพราหมณ์เอ๋ย ประหลาดหลากด้วยรากอุบลบัวบังเกิดมีประมาณ
 เท่าอันใด เป็นน้ำเบรียงประปรีมไหลใสสะอาดขาว ราวกับขี้โรทกรมุรสเจริญ
 หวาน เชิญทอจารย์จงบริโภคน้ำให้พอครอง **นานาคณุตสมริตา** ยังหมู่ไม้
 ก็มูมอมมีอยู่ริมรอบขอบสระ ระตะดอกตูสลับสลอนต่างๆ คันระชวรชวายกลิ่นรินรส
 ระเหยหอมไม่หายหอมในหิมวันต์ **สมโมทิตเว** จะยังคนอันสัญจรไปตั้งให้
 ฟังเปรมเกษมใจ ด้วยสรรพบุปผาไม้มันที่เบิกบานระบुरुบับดับนึ่งก้านตลบ
 ออบอบใจให้มัวเมา หมู่แมลงมาศภมรก็คลั่งเคล้าเอาชาติเรณูนวลผกาเกสร
 หึ่ง ๆ บินวะวู่ว่อนร่อนร้องอยู่โดยรอบขอบจตุรัสโบษชรมี **นานาวณฺณา พุ
 ทิษา** เหล่าคณานิกรบักมีพรรณหลากหลายประหลาดเลิศ ล้วนกำเนิดเป็น
 สองหน เป็นฟองก่อนแล้วก็เกิดเป็นตัวตนต่อภายหลัง **อณฺณมณฺณ ปกุชชี โน**
 เสนาะไปด้วยสำเนียงสนั่นดังตั้งอยู่เพรงเพรียก เรียกกู่กันเคลอแคลซ้อแซ่ประสานก
นนุทิกา คณานิกรพิศประพิศหงส์เหม่ห่านก็เห็นบิน ลงลอยเล่นมุจลินท์
 ชโลทกกกกินเกสรบัว **บิษา จ โน** นกกระสาพากันเมี้ยวผิวแสงภักซ์
 มาปักข้อนโปคกโนเรือร้งประนังเสียงอยู่เชิงเขียบ เหล่าอีลุ้มกระแลเสียบกระดิง
 ล้เข้าลับไม้ พรรณกาน้ำก็ดำไล้เหล่ามัจฉาในวารี สกุดชาติทั้งหลายเหล่านี้

ก็ย่อมอาศัยสระเสวกัษอาหาร ส้าราญร้งอยู่รุกข์รอบตราเรียงร้องระงมไพโร
กุสเลหิ สุนนิตา ป่านันก็รุ่งอร่ามไปด้วยพรรณบุปผาผกาบานประสาณสี
 สลับกลีบ ดังแก้งจیبประจงตรงปานประหนึ่งว่าชายทอง ประเทืองทั่วทุกดินแดน
 ควรรจะทศนาแนวโนตำหน่งวนาศรม แห่งพระเพศยันตรผู้เจริญพรหมประพฤติ
 พรต พร้อมไปด้วยสองตรุณวโรรสราชชายา อันอยู่ในห้องหิมวานันแด.

อิทญจ เม สตตุภคตํ	มรुณา ปฏิสัยคํ
มรुปีณทุทิกา จ สุกตาโย	สตตุภคตํ ททามิ เต.
ตฺยฺเหว สมฺพลํ โหตุ	นาหํ อิจฺฉามิ สมฺพลํ
อิโตปี พุรหฺเม คณฺหาหิ	คจฺฉ พุรหฺเม ยถาสฺยํ.
อํยํ เอกปที เอติ	อฺหํ คจฺฉติ อสฺสํ
อิสปี อจฺจุโต ตตฺถ	ปงฺกทนฺโต รชสฺสิโร
ชาเรนฺโต พุราหฺมณฺวณฺณํ	อาสทฺยจ มสฺนฺชญฺ.
จมฺมวาสี ฉมา เสติ	ชาตเวทํ นมสฺสตี
ตํ คุวํ คณฺตุวาน ปุจฺฉสฺสุ	โส เต มคฺคํ ปวฺกฺขตีติ.

เดิน (๕) เบื้องว่าเจตบุตรพรานไพร พร้าพรรณนาแนะนำพนัด
 ล้าเนาเขาแลไม้ไ้แก่ทชีชุกชราจารย์ อันจะไปสู่อาศรมสถานทีสัดิต แห่ง
 บรมบพิตรเพศยันตรดวงษัตรีย์ พราหมณ์เก้โสมนัสเปรมปรีดี จึงกล่าวสุนทรวาที
 ทางปฏิสันถาร ว่าตุกรมเจตรบุตรผู้เป็นหลานสัลเลขดง **สตตุภคตํ** ข้าสัตว์ตฺย
 สัตตุก่อนแวนด้วยน้ำผึ้งวิเศษหวาน อันสมิตตดาเขาวมาลัยผู้มีพักตร์ผ่องใส
 แก้งประเจียนจัดประจงให้มาเป็นเสบียงเลี้ยงท้องทีเดือนทาง ตาจะแบ่งให้เจ้า
 บริโภคเล่นหลากหลาก ประสาซากทีกลางไพร

ขึ้น เจตบุตรจึงตอบว่า ขอบใจเจียนะทอจารย์ **สมุพลี** อันว่า
 ขมหวานวรววิเศษเลียบยงป่า ที่คุณตาจะให้หลาน หลานก็ไม่ประสงค์ เชิญ
 ทอจารย์จงเอาไปกินในอรุณวิถี ไปเปิดนะตรงนี้ตรงมือหลานช้อย่าเดินเลื้อ
 เป็นทางน้อยรอมเร็วพอจุบาทบพจรเดินได้แต่ผู้เดียวไม่เคี้ยวคุด ตรงไปสู่อาศรม
 บพพระแก้วขวบ้าเพ็ญฉาน ชื่อพระอจุตจ่อมใจอาจารย์อุดมเพศ **ปงกหนโต**
 พี่ชาวพิเศษศรีสังข์ **รยสสิโร** ผมเผ้านั้นนะรุ่งรังระคนช้องไปด้วยละของ
 รุติผิง ทรงพยัคฆ์จัมมารัดเล่ายละเลื้อมกับทั้งเล็บ ถือขอเกี่ยวเกี่ยวเก็บกินผลไม้
 กระทำอัคคีวันทนะบูชาไฟเป็นเนืองนิตย์ โดยพิสัยพระนักสิทธิ์สืบโบราณ ย่อม
 สถิตในสถานละแวกหว่างวรวิติ เมื่อท่านถึงจึงยกอรอุชูลีเคารพรามกราบกราบ
 กระทำปฏิสันถารถมาถึงมรรคา พระผู้เป็นเจ้าก็จะพรรณนาแนะนำทิศเดือนทาง
 ให้ท่านไป สู่สำนักบรมไททานาธิบดีศรีเวสสันดร อันอยู่ในอาศรมคิงขร
 นั้นแล.

(ตมตฤ์ ปกาเสนโต สตถา อาห)

อิหิ สุตฺวา พุรหฺมพนฺธฺ จตฺ กตฺวา ปทกฺขินิ
 อุกฺกจิตฺโต ปกฺกามิ เยนาสี อจฺจุโต อีสํติ.

เดิน (๖) ยํ อตฺถิ อันว่าอรรธอันไต่ยังมีได้แจ้งปรากฏ **จุนฺณินฺยปเท**
 ในจุนฺณินฺยปทบัจฉาภาคภายหลัง **ตํ อตฺถิ** อันว่าสมเด็จพระบรมนาถศาสดาจารย์
 เมื่อจะโปรดประทานอรรธอันนั้นให้แจ้ง จึงตรัสว่า **ขึ้น ภิกฺขเว** ดูรสงฆ์
 ผู้กลัวภัยในวิภูฏสงสาร **พุรหฺมพนฺธฺ** อันว่าเฒ่าผู้เป็นเฒ่าภารทวาชโคตร
 ทิซงควิสัย **สุตฺวา** เมื่อได้สดับสุนทรคติสิ้นเสร็จสุด อันนายพะเนจรเจตบุตร
 บอกแจ้งจำนัด ในพนสฺวิตีเดือนทุเรศ **ขึ้น อุกฺกจิตฺโต** เฒ่าทลิตเชษฐ
 ก็ขึ้นบานบันเทิงใจ ยกยามละว้าขึ้นใส่ไหลสสะพักแล่งละล้าละล้ง **ปทกฺขินิ**

กตฺวา เฒ่าก็ทำประทักษิณสันตติยวารเวียนรอบขอบที่ **อจฺจุโต** อันว่า
พระอจฺจุตฤษีผู้สร้างพรต **ยตุถ ปฺทะเล** สำเร็จอิริยาบถบำเพ็ญผลเพิ่มผนวช
ในประเทศที่ใด **ปฤกามิ** เฒ่าก็บ้ายพัคตร์เฉพาะไป **คํ ปฺทะเล** สูประเทศที่
นั้นแล.

จฺพนวณฺณา นิฏฺฐิตา

ประดับด้วยพระคาถา ๓๕ พระคาถา
(ปี่พาทย์ทำเพลงคูกุพาทย์)